

heette gestorven aan zijn mensch-zijn en opgestaan tot zijn god-zijn.

Hoe werd ook in Babel de koning verheerlijkt? Hij is een priester voor zijn volk, zit als een god op zijn troon, hem volgt een geheele hofstoet in zijn dood.

En overal vinden wij die koningsmystiek. Men legt een knaap van 17 jaren (Nero) de woorden in den mond, dat hij uit alle stervelingen is aangewezen om op aarde de rol der goden te spelen, men cert den gezagsdrager als onfeilbaar, en in het nationaal-socialisme ontziet men zich niet om openlijk te getuigen: zooals de R-Katholieke Christen overtuigd is, dat de Paus in alle religieuze en zedelijke dingen onfeilbaar is, zoo verklaren wij, Nationaal-socialisten, met dezelfde innerlijkste overtuiging, dat de Leider in alle politieke en andere dingen, die samenhangen met het nationale en sociale leven, volkomen onfeilbaar is. (Göring.)

Dat is het dwepen met den gezagsdrager, het hem eeren als ware hij God.

En dat doet men niet alleen met het bijzondere koningsambt, men doet het ook met het algemeene koninklijke ambt. Wat heeft men bijv. niet heel veel verwacht van de techniek, die de aarde zoozeer aan den mensch zou onderwerpen, dat alle levensramp uitgesloten zou worden en in vreugde en blijdschap de mensch zou wonen in het door-eigen-arbeid-verkregen-Paradijs.

Als Israël den koning bovenmate had willen vereeren, dan had het daartoe in David alle reden gehad. Wat is David een groot koning geweest! Wat had Israël veel aan hem te danken! Hij heeft het bevrijd van de Filistijnsche suzeriniteit, heeft zijn grenzen wijd uitgezet, heeft orde gebracht in de binnenlandsche toestanden en maakte Israëls naam vermaard tot aan de einden der aarde. Maar nergens blijkt ons in de H. Schrift iets van vergoddelijking. De profeten Nathan en Gad zeggen ook David zijn zonden aan, de geschriften, die over David handelen, doen ook mededeeling van zijn ongerechtigheden, ja, als er maar iets openbaar wordt in het hart van David om koning te zijn als de koningen der omringende volken, komt de HEERE reeds tusschenbeide met Zijn oordeel (2 Sam. 24).

En doet de Schrift niet aan koningsmystiek bij het bijzondere ambt, ze doet het ook niet in het algemeene ambt. David erkent in Ps. 8 de grootheid van het koninklijk ambt, en spreekt van den mensch zelf als van een, die in dat opzicht weinig minder is dan God, maar hij overschat het niet, hij eindigt niet in verheerlijking van de koninklijke taak des menschen, de lof op die grootheid staat in een psalm, die begint en eindigt met de woorden: o, HEERE, onze Heere, hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde!

David eindigt niet in menschenaanbidding; hij aanvaardt de grootheid van den mensch en doet er niets af, maar hij voegt er ook niets aan toe, hij doet niets aan koningsmystiek.

Hoe komt dat? Omdat David uitgaat van God. Hij weet, dat God alleen groot is, en als de mensch groot is, de kleine, zwakke, broze mensch — zoo spreekt hij toch van den mensch in vers 5 — dan is hij dat alleen door de goedheid Gods, die dezen brozen mensch zoo hoog gesteld heeft. God heeft aan dien mensch gedacht, God heeft naar dien mensch omgezien, het is alleen maar door de genadige beschikking des Heeren, en daarom: David kan alleen maar den HEERE prijzen: o, HEERE, onze Heere, hoe heerlijk is Uw naam op de gansche aarde!

Laten wij die groote goedheid Gods zien, en laten wij Hem loven, zooals David het gedaan heeft. Gods goedheid moeten wij prijzend erkennen, die den mensch zoo hoog heeft gesteld en zelfs na den zondeval mag de mensch doorgaan, alle dingen aan zich te onderwerpen. Dit moet niet ons verschil met de wereld zijn, dat de wereld die onderwerping aanvaardt en dat de gemeente die onderwerping afwijst — dit zij het verschil, dat, als de wereld den mensch prijst en in die onderwerping te onafhankelijker wil worden van hogere machten, de gemeente Hem prijst, Wiens Naam geweldig is over de gansche aarde, en die in Zijn goedheid den mensch zooveel toestaat. Hem alleen zij de eere voor deze werking van het koninklijke ambt in deze gevallen wereld.

En Hem zij bovenal de eere, waar Hij in Zijn genade door den Heere Jezus 't koninklijk ambt herstelt en ons leert hunkeren naar de beëdiging, dat het volkomen zal werken, ongestoord en ongeremd. Wij weten, dat Zijn heerlijkheid komt, en die heerlijkheid zal ook onze heerlijkheid zijn, waar wij over alle dingen met Hem zullen regeeren. En dit zal onze blijdschap zijn, Hem alleen daarvoor te loven.

„En wierpen hunne kronen voor den troon, zeggende: Gij Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, en de eer, en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen, en door Uwen wil zijn zij, en zijn zij geschapen.” (Op. 4:11.)

M.

M. Vr.

KERKELUK LEVEN

„Goedheid”.

Eenige weken geleden wezen we er op, dat na verschijning van Bavincks rede over de algemeene genade, Ds T. Bos uitsprak, dat het hem „niet recht duidelijk geworden (was), of de Redenaar ook onderscheid maakt tusschen: algemeene genade als algemeene werkingen des Geestes onder de Evangeliebediening en als algemeene goedheid Gods, bewezen door heel de schepping, aan alle schepselen en aan alle menschen”. („Ref.” 8 Oct. '37, bl. 10, kolom 3.)

De beteekenis van deze opmerking wordt duidelijk, wanneer men Bavinck zelf (Dogm. II⁴, 183) hoort spreken over het verschil tusschen „goedheid” en „genade” in God.

Zeker, zegt Bavinck, „er kan wel van Gods liefde in het algemeen tot de schepselen en tot de menschen gesproken worden, *φιλανθρωπία*, amor complacentiae en *φιλανθρωπία*, amor benevolentiae¹⁾, maar de Schrift bezigt daarvoor toch meest het woord goedheid, en spreekt in den regel van Gods liefde evenals van Zijne genade alleen in betrekking tot het volk of de gemeente, die Hij verkoren heeft, *ἐλεοςφιλία*, amor amicitiae²⁾.”

Het lijkt geen twijfel, of in deze woorden uit Bavincks Dogmatiek ligt feitelijk de erkenning, dat het hanteeren van den term genade in zake de „algemeene genade” minder nauwkeurig is, voorzover het daarin gaat over het welbehagen, dat de Schepper in Zijn eigen schepsel heeft, en dat Hij ook na den val behoudt, voorzover dat schepsel zijn kreetuurlijke heerlijkheid niet door den vloek zag teloor gaan of aantasten.

Maar — zoo zal men opmerken — het gaat in de algemeene-gratie-leer voornamelijk over iets anders: het temperen van den vloek, het weerhouden van de straf. Volkomen juist. Maar hierop slaat wat Bavinck, enkele bladzijden daarvoor (bl. 180 en 181) heeft gezegd: „De Heilige Schrift is een lofzang op de goedheid des Heeren. Uit haar wordt de schepping afgeleid, en alle leven en zegen voor mensch en voor beest... Zij breidt zich uit over al Zijne werken... en duurt in eeuwigheid... Deze goedheid Gods treedt in verschillende vormen op, naar gelang van de objecten, waarop zij zich richt. Nauw verwant met haar is de goedertierenheid... Soms wordt ze in algemeen zin gebruikt, maar meest duidt ze aan Gods bijzondere gunst tot Zijn volk, de genegenheid, waarmede Hij gebonden is aan Zijne gunstgenooten, aan Jozef, Israël, David, de vromen. Zij staat in verband met Gods verbond, en principe van vergeving, van genade, van troost... In al haar rijkdom heeft zij zich geopenbaard in Christus, en betoont zich nu aan de geloovigen, leidende hen tot bekeering. De goedheid Gods heet, als ze bewezen wordt aan ellendigen, barmhartigheid... De sparende goedheid Gods tegenover strafwaardigen heet lankmoedigheid... Veel rijker is de goedheid Gods, waar ze bewezen wordt aan zulken, die niets goeds, maar alle kwaad hebben verdiend; dan draagt ze den naam van genade... Dit woord duidt ook aan de gunst, welke door den eenen mensch bij den ander gevonden of aan een ander geschonken wordt... Van God gezegd, heeft ze echter nooit de schepselen in het algemeen, noch ook de Heidenen, maar alleen Zijn volk tot object”.

Elders heet het bij Bavinck: „Van genade kan gesproken worden in verschillende zin. Ten eerste kan zij aanduiden de onverdiende gunst (benevolentia Dei), welke God aan Zijne schepselen, inzonderheid aan menschen als zondaren, bewijst... Vervolgens kan ze de naam zijn voor allerlei lichamelijke en geestelijke weldaden, die door God uit genade aan Zijne schepselen geschonken worden, en al te zamen gaven der genade en genade zelve zijn... Al verder kan het woord te kennen geven de bevalligheid (gratie), welke iemand... tentoonspreidt. En eindelijk... dank...” (III, 578).

Men zou deze uitspraken misbruiken, als men er mee wilde suggereeren, dat Bavinck daarom den term „algemeene genade” wel bedenkelijk zal hebben gedacht, althans in zijn Dogmatiek. Want feit is, dat in diezelfde Dogmatiek (b.v. III, 198) de term „algemeene genade” voorkomt, evengoed als in zijn bekende rede.

Maar iets anders is wel uit dit alles af te leiden. Het is dit: dat tegen den term: „algemeene genade” bezwaren in te brengen zijn ook op Bavincks eigen standpunt, als men dezen term fixeert, als men hem vastlegt in geijkte termen. Zoodra die term „genade” in deze verbinding in geleij wordt opgediend, bevoren, gekristalliseerd, wordt de term „genade” als voorkeurs-term of als straks eenige term voor een „dogma” (1) der algemeene genade bedenkelijk. Want men verwaarloost dan ettelijke factoren, die alle in rekening te brengen zijn bij de verantwoording van de vraag, hoe God de Heere staat tegenover de gevallen wereld, die Hij „nog” spaart. Die factoren worden niet verwaarloosd, als men terug gaat tot het algemeen mandaat, dat God den mensch gaf, en waaraan Hij hen allen houdt; ze worden wel verwaarloosd, indien men het mes van zijn onderzoek in de aarde steekt, op dat punt van de wereldsgeschiedenis, dat niet vóór, doch ná den val gelegen is.

1) Liefde tot de schepselen, liefde van welbehagen en liefde tot de menschen, liefde van welgezindheid.

2) Liefde tot de verkorenen, liefde van vriendschap.

De term „genade” mag hier alleen gebruikt worden in levende en ongebroken afwisseling met andere.

En dat kan men ook al bij Bavinck vinden. Sprekend over het verbond met Noach³⁾, waaraan Dr Kuyper zoo veel aandacht schonk, wijl het de algemeene genade wel niet instelt, maar dan toch „sanctioneert”, zegt Bavinck, dat het wel in Gods genade zijn oorsprong heeft, dat het ook wel met het eigenlijke genadeverbond in het nauwste verband staat, maar dat het toch veelmeer een foedus longanimitatis, een verbond der lankmoedigheid Gods is, „door God gesloten met alle menschen en zelfs met alle schepselen” (III 198).

We laten dit laatste thans voor wat het is. We vragen alleen maar: wat zou er niet veranderd zijn, indien de term „lankmoedigheid” eens ware gepopulariseerd in bladen, boeken, lei-draden, gelijk thans met den term „genade” geschied is? Niet, dat ik voorsla, voortaan te spreken van „gemeene lankmoedigheid”. Wat is thans opmerk is: waarom wordt het ééne begrip er in gehamerd, en het andere verwaarloosd?

De vraag van Ds T. Bos was zoo raar nog niet. K. S.

3) Genesis 8: 21, 22, 9: 1—17.

„In de kerk” geen „uitdrukking” geven „aan eenig staatkundig streven”.

Er blijkt een Comité opgericht te zijn, dat de zinspreuk voert: „Terug naar het Evangelie”. Het valt op, hoeveel N.S.B.-ers daarin optreden. Gedrukte kaarten worden verspreid, waarop, naast de vermelding van het secretariaat van het Comité (Galileistraat 91, Den Haag) het volgende te lezen stond:

„...bij brood alleen zal de mensch niet leven”.

Door Nood Gedwongen werd het Comité „Terug naar het Evangelie” opgericht. In de bijeenkomsten (zie ommezijde) wordt uitsluitend het Evangelie verkondigd.

Geeft uw adres op aan ons secretariaat en u ontvangt geregeld onze mededeelingen.

Komt eens luisteren!

„U wordt een trouw bezoeker.”

Het Comité: J. H. Scholte, N. Oosterbaan, Mevr. J. H. Nijse—Van As.

Aan de achterzijde van deze kaart vindt men dan volgende aankondiging:

Bijeenkomsten te houden in het Kerkgebouw der Doopsgezinde Gemeente, Paleisstraat 8, Den Haag. Aanvang 7 uur. Duuren op 1½ uur.

26 September 1937: Ds Mr L. C. W. Ekerling, Ned. Herv. Pred. te Amsterdam; 10 October 1937: Ds H. L. G. Ouwerkerk, Ev. Luth. Pred. te Purmerend; 24 October 1937: Ds G. Hofstede, Em. Doopsgezind Predikant; 7 November 1937: Dr W. Th. Boissevain, Ned. Herv. Pred. te Leiden; 21 November 1937: Ds Mr L. C. W. Ekerling, Ned. Herv. Pred. te Amsterdam; 12 December 1937: Ds H. L. G. Ouwerkerk, Ev. Luth. Pred. te Purmerend; 24 December 1937, Kerstavond: Dr H. W. v. d. Vaart Smit, Gereformeerd Predikant; 31 December 1937, Oudejaarsavond: Dr W. Th. Boissevain, Ned. Herv. Pred. te Leiden.

Een andere kaart — eveneens voor mij liggende — is een intekenbiljet voor wie „den arbeid van het Comité „Terug naar het Evangelie” wenscht te steunen” met een jaarlijksche of maandelijksche bijdrage; het bedrag is te storten op postrekening no. 121866, ten name van mevrouw J. H. Nijse—Van As, Loosduinen.

Voor ieders besef valt in een en ander zekere signatuur van deze bijeenkomsten op, door haar naar voren schuiven van bekende N.S.B.-ers. In dit verband komt de vraag op, wat Dr H. W. v. d. Vaart Smit, wiens qualiteit van gereformeerd predikant en leider van een christelijk persbureau niet weg te denken is, in dit gezelschap doen wil op den a.s. „kerstavond”. Uit welken „nood” mag toch wel dit Comité „gedwongen” zijn, om ook zijn hulp te verkrijgen aan den vooravond van de verkondiging der Kerstboodschap door de kerk, die alsdan zal hebben te bidden voor de vervolgenden, welke onder nationaal-socialistisch geweld zuchten?

Eén en ander begint nog des te sterker ons te interesseeren, als we lezen, wat er staat op de gedrukte orde van den „dienst” (wie er al niet „diensten” kunnen organiseren tegenwoordig), waarin op Zondag 26 Sept. 1937 de bekende Ds L. C. W. Ekerling, Ned. Herv. pred. te Amsterdam, o neen, niet vanwege den kerkeraad der Haagse Hervormde Gemeente, doch „vanwege” dit „Door Nood Gedwongen” Comité is opgetreden op Zondag 26 Sept. 1937, des avonds om 7 uur (wie er heen wilde, moest dus den dienst in de Hervormde Gemeente, of in de Gereformeerde Kerk, of een andere, verzuimen, wilde hij „het kerkgebouw der Doopsgezinde Gemeente” nog tijdig halen). Op dit gedrukte stukje lezen we eerst den tekst Joh. 3: 14, 15, vervolgens Gezag 3: 1, 6; daarna Gezag 232: 1, 3, en eindelijk Psalm 103: 6, 11. Aan de achterzijde leest men dan volgende „Mededeelingen”:

MEDEDEELINGEN.

Indien U belang stelt in onze arbeid en onze bijeenkomsten op prijs stelt, wordt U beleefd verzocht de bijgevoegde kaart in te vullen en toe te zenden aan ons Secretariaat Galileistraat 91.

Na afloop van den Dienst zal bij den uitgang een Collecte worden gehouden. Geef naar vermogen want het Comité „Terug naar het Evangelie” heeft voor de vervulling van haar taak dringend geld noodig.

Door Uw adres op te geven aan ons Secretariaat, Galileistraat 91, ontvangt U regelmatig bericht over de door het Comité „Terug naar het Evangelie” te houden bijeenkomsten.

Beleefd doch dringend wordt verzocht in de Kerk op geenerlei wijze uitdrukking te geven aan eenig staatkundig streven.

MEN LETT

N.S.B.-ers heeten onder de beginselen van deze geesteswetenschap alleen van de koninklijke schandalen af te zien, men blijken een Zondag een als niet partij, maar slang in de wordt in de der Doopsgezinde

Men zou ook in den Kerstavond de staatkundig wel zeggen: (b.v. van de groot) dan van dit „Doe

en dames nationaal-socialistische schuw N.S.B.-type meer is, (men heer M. of niet open dan ook, de len trekker gaten loopt de sprekers En zoo ja, te onderste „diensten” kerk even verzoek he

Het zijn te ernstig, lijk persbureau maar in h zonder dat het prof ik het nog hier niet Philippi van het E 16: 18, 19) king en de socialisme

Gods Woord het kerkel

In „De Sbericht:

„Ter jon Geref. Ker een aantal handeling het stellen dragers, v steld, die dienstoefer

De class „De clas de toelich wegende: te, dat sloten hel komen dic de inverte

2e. dat oordeeld, w nemen, di in overree Synode v gezangen en daarv

3e. dat zijn, zich de Genera te zingen, gewensch is van e om dien

len, in de Synodes en besle

Opmerk innerlijke ontkent z zegt zij, besluit g dat dit t zit natu

zooewel h den z a k maar die dit beslui

Maar d Hier is en daarna om die nominati

De taal des hemels en de taal der kerk.

Het bekende roepingsvisioen uit Jesaja 6 spreekt ons van kerkverlossing en van kerk-ellende.

Van kerkverlossing want er blijkt een unie van Troon en Tempel, de Kerk is tot haar uiterste grenzen bedekt met de slippers van Gods hermelijnen koningsmantel.

Maar ook van kerk-ellende hooren wij als wij ons gedwongen zien een vergelijking te trekken tusschen de taal des hemels en de taal der kerk.

Immers, wij krijgen hier een greep uit de conversatie der engelen, zij roepen tegen elkander de Heiligheid des Heeren uit. In één adem daarmee roemen zij het Godsbestuur over de aarde: de gansche aarde is van Zijn Heerlijkheid vol!

Alles in den hemel is ons zoo vreemd en ook deze beurtzang der hemelingen klinkt ons wonderlijk in de ooren. „Doorluchtige Engelen” zouden wij willen interrompeeren, „zingt van den hemel, daar kunt gij van medepraten. Wij zullen instemmen met uw lied: de gansche hemel is van Zijn Heerlijkheid vol! Dat is prachtig voor een refrein, dat sleept ons mee, dat is om telkens en telkens weer als een zoete troost te herhalen: De gansche hemel is van Zijn Heerlijkheid vol! Dan zullen wij als droeve keerzang het lied aanheffen van het Verloren Paradijs: „Armzalige Aard, verblijf van leed en rampen, wij zijn u moe!”

Maar de engelen zingen anders! Uit de vaste bogen schalt hun extatische jubel: de gansche aarde is van Zijn Heerlijkheid vol!

Die engelen ook, zij maken ons heelemaal in de war! Wij zijn, hoog en laag, theologen, semi-theologen, kwart-theologen, druk bezig met wat wij noemen de theodicee, de rechtvaardiging van de Godsregering. Wij zuchten er wel eens bij: God maakt het ons niet gemakkelijk! Die besluiten van den Eeuwigen Souverein en de raadselen van het Godsbestuur, hoe kom je er uit! Modernen hebben het makkelijk: die zeggen maar: er is geen priester die Hem verklaart! Maar zoo gemakkelijk maken wij er ons niet af! Dies staan wij in een catechisatielokaal voor jongens met hun critische vragen en voor meisjes, die hun aandacht ergens anders hebben. Of wij staan op de preekstoel, voor het kathedertje van een evangelisatie-lokaal of wat wel het ergste is, wij zitten bij een ziekbed of staan aan een geopend graf. Wij zeggen zoo ongeveer dit: God laat Zich hier op aarde wel van Zijn slechtsten kant kennen, maar straks ziet gij het alles wel beter; de gansche hemel is van Zijn Heerlijkheid vol!

Er zijn van die kranen, die het ver in de theodicee brengen, excellentie advocaten van God, apologeten met een sterretje! Deze dienen vooral christelijke kringen en personen met hun uitstekende betoogen, wij denken hen verrukt na en stamelen: die was goed!

Eens had God geen apologeten, maar Hij had profeten! Dat waren mannen, die de Heere zoo stil maakte, dat zij den hemelschen beurtzang der engelen konden hooren. En met Jesaja hebben zij de wereldbeschouwing der engelen hooren bruisen als een stroom door al de bogen: de gansche aarde is van Zijn Heerlijkheid vol!

Toen Jesaja dit hoorde is hij in de schuld gekomen. Hij heeft toen gezegd: ik ben verloren, want ik ben een mensch met onreine lippen. Ik heb heel andere woorden over Gods Wereldbestuur gesproken, al mijn preeken en mijn meditaties klagen mij aan in dezen voorhof Gods. Ik sidder voor de conversatie der vromen, ik huiver voor de taal der kerk!

Doch zijn mond wordt geheiligd tot den dienst Gods. Het beeld is scherp! Lippen, die uiterst gevoelige lippen, worden uitgebrand met een kool van het altaar. Zoo gereinigd wordt ook zijn mond van des Heeren Heerlijkheid vol. Van zijn lippen berst het: Zie, hier ben ik, zend mij heen!

De man, wiens ooren geopend zijn, wordt daarop gezonden om te sluiten, ooren te sluiten en harten te sluiten! Het evangelie, waarmee de menschen gespeculeerd hebben op de markt der aandoeningen, de Heiligheid Gods die zij vermenscheijkt hebben, beredeneerd en goedgepraat, zal voor hen verborgen worden! Omdat voor hen de aarde niet vol was geweest van Gods heerlijkheid, maar van hun ziels-heerlijkheid!

Totdat het heilige zaad weer zou gaan belijden: de gansche aarde is van Zijn Heerlijkheid vol!

En wij? De Zoon des menschen, als Hij komt, zal Hij ook geloof vinden op de aarde?

N. B.

MEN LETTE OP DE LAATSTE MEDEDEELING. De N.S.B.-ers hebben indertijd moord en brand geroepen, toen ondergeteekende meermalen in een kerkgebouw, midden in de week, als er geen kerkdienst was, de beginselen der N.S.B. besprak. Dat was ontheiliging van deze gewijde plek; een onbeschaamdheid, die men alleen van neogereformeerde en antirevolutionaire zijde kon verwachten; Gods volk zou zich van dergelijke schanden afkeeren; en als de N.S.B. de macht maar eenmaal kreeg, zouden zulke droeve ontwijdingen van heilige plaatsen wel verboden worden. En kijk, nu moet men blijkbaar de N.S.B.-ers zelf in toom houden, op een Zondagavond, als er wel in de kerken dienst is, en als niet (direct) over de beginselen eener politieke partij, maar over den Zoon des menschen, die als de slang in de woestijn verhoogd worden moet, gesproken wordt in... een „heilige” plaats, zijnde het kerkgebouw der Doopsgezinde Gemeente.

Men zou Dr. v. d. Vaart Smit willen vragen, of hij ook in den dienst der Gereformeerde Kerk op den eersten Kerstdag het gevaar ducht, dat men dáár „aan eenig staatkundig streven”, „uitdrukking” geven zal? Hij zal wel zeggen: neen. Maar waartoe dient tegen dit gevaar (b.v. van het uitstrekken der hand tot den houze-groot) dan wel te worden gewaarschuwd in een „dienst” van dit „Door Nood Gedwongen” Comité? Zijn de heeren en dames nu bang voor communisten? Of voor nationaal-socialisten? Moet men de „dringende” waarschuwing verklaren uit angst, dat een spreker als N.S.B.-type zal worden aangezien, terwijl hij het niet meer is, (men weet niet precies meer, wie al of niet den heer Mussert een dankbrief zendt), of nog niet is, of niet openlijk is? Of vermoedt men, om welke reden dan ook, dat de samenkomsten speciaal N.S.B.-ers zullen trekken, maar wil men liever niet, dat dit in de gaten loopt? Is het Comité zelf zoo samengesteld, dat de sprekers in bepaald licht gezien dreigen te worden? En zoo ja, welke gegronde reden heeft men dan om te onderstellen, dat speciaal de N.S.B.-ers zich voor de „diensten” dezes Comité's zullen interesseeren? Als de kerk evangeliseert, heeft zij zulk een „DRINGEND” verzoek heusch niet nodig. Hoe zit dat toch alles?

Het zijn vragen, die wij stellen mogen. De tijden zijn te ernstig, dan dat men een directeur van een christelijk persbureau, tevens „gereformeerd predikant”, zoo maar in het openbaar zoo zou kunnen zien optreden, zonder dat men weet, namens wie hij „profeteert”. Tot het profeteeren behoort klaarheid. Voorloopig zie ik het nog zoo, dat het evangelie van Christus Jezus hier niet gediend, maar weerstaan wordt. Paulus in Philippí wist ook bijzonder goed, welke „aanbevelingen” van het Evangelie funest waren voor zijn loop. (Hand. 16:18, 19). En wij zijn in het jaar der Kuiperherdenking en der gebeden voor slachtoffers van het nationaal-socialisme.

Gods Woord of menselijke willekeur maaistaf voor het kerkelijke handelen?

In „De Standaard” van 16 October j.l. stond dit droeve bericht:

„Ter jongste vergadering van de classis Almelo der Geref. Kerken kwam ter tafel een bezwaarschrift van een aantal lidmaten van de Kerk van Almelo tegen de handeling van den kerkeraad aldaar, in betrekking tot het stellen van candidaten voor de verkiezing van ambtsdragers, waarbij geen lidmaten candidaat waren gesteld, die tegen het zingen van gezangen in de godsdiensttoefeningen zijn.

De classis deed de volgende uitspraak:

„De classis enz., gelezen het bezwaarschrift en gehoord de toelichting van den kerkeraad van Almelo, overwegende:

1e. dat het niet juist is, dat de kerkeraad zou besluten hebben „dat voor het ambt niet in aanmerking komen die leden der gemeente, die niet instemmen met de invoering der nieuwe gezangen”;

2e. dat de kerkeraad het niet wenschelijk heeft geoordeeld, dat in de rij der ambtsdragers broeders plaatsnemen, die het kerkeraadsbesluit van 5 Juli 1934, om in overeenstemming met de besluiten van de Generale Synode van Middelburg (1933) de nieuw-vastgestelde gezangen te laten zingen, niet zouden helpen uitvoeren en daarvan blijk geven in het midden der gemeente;

3e. dat op grond van art. 31 K.O. de kerken geroepen zijn, zich niet wijsheid te voegen naar de besluiten van de Generale Synode om de nieuw-vastgestelde gezangen te zingen, en dat dit met name voor de ambtsdragers gewenscht moet geoordeeld worden;

is van oordeel, dat het kerkeraadsbesluit van Almelo, om dienovereenkomstig ook bij de nominatie te handelen, in de lijn ligt van de besluiten van de Generale Synodes van 1933 en 1936;

en besluit het bezwaarschrift af te wijzen.”

Opmerkelijk is in deze classis-uitspraak reeds zijne innerlijke tegenstrijdigheid. In hare eerste overweging ontkent zij, wat zij in haar oordeel als feit erkent. Eerst zegt zij, dat de kerkeraad te Almelo niet zoodanig besluit genomen heeft, maar daarna in haar oordeel, dat dit toch wel metterdaad het geval is. De oplossing zit natuurlijk hierin, dat het bedoelde bezwaarschrift zoowel het feit van dergelijk kerkeraadsbesluit, als den zakelijken inhoud, wel juist heeft aangegeven, maar dien inhoud niet precies in de bewoordingen van dit besluit.

Maar dat is de groote zaak niet.

Hier is een kerkeraad, die iets wenschelijk oordeelt, en daarnaar handelt bij de nominatie van ambtsdragers, om die en die hem ongewenschte mannen van die nominatie en mogelijke ambtsbediening te weren tot

eere van eigen besluit. Hij vraagt niet naar Gods Woord en Zijn eischen voor ambtsbediening en dus ook voor nominatie, noch naar het welzijn der gemeente, maar naar wat hem zelve wenschelijk voorkomt, en de eere van eigen besluit handhaven kan.

En hier is eene classisvergadering, die zulk besluiten en handelen goedkeurt en in de lijn van de besluiten van de Generale Synodes van 1933 en 1936 verklaart te liggen.

Deze Synodes zouden blijkbaar volgens dezen kerkeraad en deze classis voorgeschreven hebben, dat die nieuw-vastgestelde gezangen in elke gemeente moeten gezongen worden, zoodat wie dat niet doet, voor mogelijke ambtskeus en ambtsbediening niet genomineerd kan worden. En zonder nader onderzoek handelen zij maar naar die voorstelling en geven zij maar hare uitspraak. Zij bedenken niet, dat die Synodes dat niet hebben kunnen voorschrijven, om maar niet te spreken van niet-mogen, en dat zij dat ook niet metterdaad gedaan hebben, en dat zulk handelen van den kerkeraad te Almelo en zulk oordeelen van de classis Almelo in het geheel niet ligt „in de lijn van de besluiten van de Generale Synodes van 1933 en 1936”.

Want wat heeft de Synode van 1933 bepaald?

„In de kerken zullen gezongen worden de 150 Psalmen, alsmede de „Eenige Gezangen”, zooals die zijn gehandhaafd en vastgesteld voor kerkelijk gebruik door de Synode van Middelburg in 1933”, art. 191. Wat beteekent nu dit „zullen”? Heeft dat den zin van onverbiddeijk voorschrijven, bevelen wat moet geschieden, en niet mag worden nagelaten? Zoo ja, dan heeft deze Synode ook aldus voorgeschreven, dat al de 150 Psalmen moeten gezongen worden bij de gemeentelijke samenkomsten. Neemt iemand dat aan, wat iemand dit „zullen” zoo op ten aanzien van de 150 Psalmen? En zoo neen, kan het dan zulken zin wel hebben met betrekking tot deze gezangen? Dat is immers uitgesloten. Anders had deze Synode ook noodzakelijk vele andere besluiten moeten nemen, rakende den tijd, binnen welken dat geschieden moest, n.l. waarin deze 150 Psalmen en deze gezangen alle minstens eenmaal gezongen moesten zijn, en of dat gold van alle verzen, of niet, hoe het moest gaan bij controle en bij nalatigheid. Men kan zien, zulk eene opvatting van dit „zullen” is absurd.

Wel is waar, dat deze Synode met de formulering van dit „zullen” niet zeer gelukkig is geweest. Doch zulk eene betekenis van absoluut voorschrijven blijkt zij toch er niet mee bedoeld te kunnen hebben.

Daarbij heeft de Synode van 1936 zich ook hiermede bezig gehouden en er eene uitspraak over gegeven. Zij zeide, dat die bepaalde gezangen „in de kerken zullen gezongen worden, zooals dat ook tevoren met de „Eenige Gezangen” in de kerken het gebruik is geweest, zoodat het gebruik der psalmen en gezangen is overgelaten aan den voorganger in de openbare godsdiensttoefeningen, die geacht mag worden met wijsheid en zoo noodig in overleg met den kerkeraad, dat gebruik te regelen”, art. 34. En het rapport, dat tot dit voorstel, hetwelk Synodebesluit werd, leidde, ontkent zelfs, dat dit „zullen” eene andere betekenis zou hebben dan het „zullen alleen” der oude redactie.

Van zoodanig voorschrijven om deze gezangen te moeten zingen, is dus noch bij de Synode van 1933, noch bij die van 1936, sprake.

Maar daarbij komt, dat de Synode van 1936 nog meer heeft gezegd. Zij heeft het voorstel harer Commissie als besluit aangenomen, hetwelk luidt: „dat de synode voor- en tegenstanders van het gebruik der gezangen ernstig vermaant de broeders en zusters wederzijds niet te kwetsen door onnoodig harde woorden, maar veel meer elkaar in liefde te zoeken”, art. 114.

Doch de kerkeraad te Almelo rekent niet met deze vermaning. Moge hij al geen harde woorden gebruiken, hij kwetst of krenkt de tegenstanders nog veel erger dan door harde woorden: hij verklaart en behandelt hen als onwaardig en ongeschikt om voor ambtskeus ook maar genoemd te worden. En zulk handelen keurt de classis Almelo goed en verklaart zij te liggen in de lijn van de besluiten der Synodes van 1933 en 1936!

Ook heeft de Synode van 1936 nog in datzelfde artikel 114 als besluit aangenomen: „dat de synode de bezwaarde broeders en zusters ernstig opwekt om de vrijheid der kerk in middelmatige dingen te erkennen...” Maar blijkbaar weten kerkeraad van Almelo en classis Almelo van het zingen dezer gezangen als een middelmatig ding niet af, want deze kerkeraad acht, wie deze gezangen niet zingt, onwaardig en ongeschikt om voor nominatie tot ambtsdrager in aanmerking te kunnen komen. En deze classis oordeelt dat in orde. O middelmatige dingen!

Zoo gaat het al verder, wanneer menselijke willekeur tot regel van handelen in het kerkelijke wordt verheven, en handhaving van eigen hoogheid en eere van besluiten wordt gezocht, in plaats dat er is het vragen en handelen alleen naar Gods Woord.

Niemand heeft wel ooit bewezen, dat Gods Woord eischt, dat deze gezangen in den eeredienst moeten gezongen worden.

Niemand heeft dat ook maar beproefd.

Maar men heeft het zich gemakkelijk gemaakt, door den bewijslast van zich af te wentelen en de zaak om te keeren, en bewijs van verbod te eischen, en zoo zich den weg van handelen naar eigen believen vrij gemaakt.

En nu gaat een kerkeraad verder, en eene classis steunt hem daarin. En naar de besluiten der Synodes van 1933 en 1936 vraagt men niet in ernst, ofschoon men zich daarop beroept.

Aldus stelt men een beginsel in werking, dat bij doorwerking en consequentie verdere gevolgen moet hebben.

(Zie vervolg op blz. 28.)

gebruikt worden.
ling met aa

inden. Sprekend
aan Dr. Kuyper
algemeene gena
anctioneert”, zeg
te zijn oorspron
ke genadeverbod
t het toch veel
een verbond de
oor God gesloten
epselen” (III 198)
het is. We vragen
derd zijn, indies
gepopulariseere
thans met de
voorsla, voortaa
digheid”. Wat is
éene begrip er in
sd?

o naar nog niet
K. S.

ng” geven „aan

, dat de zinspreuk
t valt op, hoe veel
kaarten worden
ng van het sece
t 91, Den Haag

niet leven”.
t Comité „Terug

zijde) wordt uit

tariaat en u ont

t.

Dosterbaan, Mevr.

t vindt men dan

Kerkgebouw der
aat 8, Den Haag
uur.

W. Ekering, Ned.
er 1937: De H. L.
turnerend; 24 Oc
loopsgezind Predi
Boissevain, Ned
ber 1937: De Mr
d. te Amsterdam;
verkerk, Ev. Luth.
1937, Kerstavond;
meerd Predikant;
Dr W. Th. Boisse

r mij liggende —
eld van het Comité
te steunen” met
(drage); het bedrag
866, ten name van
aïnen.

ader zekere signa
haar naar voren

dit verband komt
Vaart Smit, wiens

en leider van een
aken is, in dit ge

avond”. Uit wél
„gedwongen” zijn.

in den vooravond
hap door de kerk

or de vervolgende
weld zuchten?

terker ons te inte
it op de gedrukte

iet „diensten”
, waarin op Zon

W. Ekering, Ned.
niet vanwege den

e Gemeente, doch
en” Comité is op

avonds om 7 uur
dienst in de Her

orneerde Kerk, of
et kerkgebouw der

halen). Op dit ge
okst Joh. 3:14, 15;

ezang 232:1, 3, en
hierzijde leest men

EN.

urbeid en onze bij

U beleeft verzocht

en toe te zenden

91.

ij den uitgang een

ar vermogen want

ellie” heeft voor de

d geld nodig.

Want wanneer broeders, die deze gezangen niet zingen, daarom niet in aanmerking mogen komen om voor ambtsdrager genomineerd te worden, dan dienen ook predikanten, die ze niet laten zingen, gecensureerd te worden, geschorst en eventueel afgezet. En dan moet van de kandidaten bij hun kerkelijke examens de belofte gevraagd worden, dat zij deze gezangen ook zullen opgeven in den eeredienst om te zingen.

En zoo zijn onze Gereformeerde Kerken met dit besluit van dezen kerkeraad en met deze uitspraak van deze classis in 1937 helaas, weer aangekomen bij wat vóór eene eeuw in de Hervormde Kerk aanleiding gaf tot de Afscheiding van 1834, n.l. bij menschelek gebod om niet door Gods Woord voorgeschreven gezangen te zingen op straffe van bij nalating van dat zingen onwaardig en ongeschikt verklaard te worden om ambtsdrager in 's Heeren gemeente te zijn.

O, De A. Brummelkamp!
O, De S. van Velzen!

S. GREIDANUS.

De aanvang der hel.

Naar mij gemeld wordt, zal de heer H. Noordhof op 5 November a.s. te Leiden bij zijn promotie volgende stelling verdedigen:

„De bewering van K. Schilder, dat in den gedachten-gang van Dante de aanvang der hel zou samenvallen met de schepping van hemel en aarde, is niet juist. (K. Schilder, „Wat is de Hel?“ 3e druk, blz. 43.)”

Een lezer schrijft me:

„De gewraakte passage heb ik een en ander maal gelezen, doch met geen mogelijkheid kan ik er uit lezen, wat de heer Noordhof er in gezien heeft.”

Ook ik kan het er niet uit lezen. Het staat ook nergens. Wel wordt verderop in het boek (in tekst en noten) het tegendeel beweerd. Men kan een (vertaald, en dan als vertaling afgewezen) woord van Dante bezien uit het oorspronkelijk van Dante's eigen scheppingsbegrip; men kan ook — zonder direct Dante's mening te analyseeren — daarin iets hooren zeggen, dat tegen ons scheppingsbegrip botst. In 't laatste geval verkeerde ik; in 't eerste schijnt de heer N. mij te willen... fantasieeren, ondanks verderen tekst en noten.

K. S.

Verzinsels.

Er wordt, gelijk uit schriftelijke mededeelingen blijkt, een gerucht verspreid, als zou aan de Theol. School iemand als student zijn ingeschreven, die niet in het bezit is van een diploma eindexamen Gymnasium of Staatsexamen. In verband daarmee wordt dan geïnstrueerd, dat het peil voor toelating lager zou zijn dan elders. Het spreekt vanzelf, dat dit een verzinsel is. De reglementen schrijven voor, dat er zulk een diploma aanwezig moet zijn voor niet-buitenlanders, en daaraan wordt streng de hand gehouden. Zelfs is men in Kampen nog strenger dan elders; het komt n.l. elders voor, dat iemand zonder bovenbedoeld diploma de colleges volgen kan, en het diploma eerst behoeft te vertoonen als hij in de faculteit een examen afleggen wil. Maar te Kampen wordt zelfs het volgen der colleges niet aan zulken toegestaan.

Men is dus in Kampen niet makkelijker, maar strenger dan elders het geval is.

K. S.

POPULAIR-WETEN: SCHAPPELUKE SCHEISEN

Hoe houdt gij uw huisdokter in goede stemming?

II. (Slot.)

De patiënt moet verder zijn arts hierin vertrouwen, dat deze de beloofde geheimhouding zal betrachten. Iedere arts heeft, bij de aanvaarding van zijn ambt, zich onder eede tot die geheimhouding van datgene, wat hem als arts ter oore komt, verplicht. Zonder dit ambtsgeheim is trouwens de uitoefening van het beroep van arts, niet al mogelijk. De patiënt moet zijn arts absoluut en innerlijk vertrouwen, dat hij niet over hem bij een andere patiënt zal gaan zitten praten. Ieder heeft per slot van rekening zijn eigen boontjes te doppen en al die particuliere dingen van een patiënt, ook al zit er op zichzelf niets kwaads in, gaan een ander nu eenmaal niets aan. Sommige patiënten kunnen het echter in dit opzicht hun arts leelijk lastig maken. En dan heb ik nog niet eens die gevallen op het oog, waar de vraag van den kant van den steller bezien, en ook wel van den kant van den arts, volkomen begrijpelijk is. Zoo b.v. wanneer een Mevrouw ons opbelt en om inlichtingen vraagt over een meisje, die zij als dienstbode wil huren en als zij dan zegt: „Kijk u eens, dokter, ik heb zelf nog kleine kinderen en nu hoor ik, dat dat meisje nog al eens hoest; komt ze ook uit een ibc-gezin?”

Het is niet anders dan te prijzen, dat die Mevrouw zoo zorgzaam voor haar kinderen is en zoo oplettend bij de keuze van een dienstbode en elke arts kan een dergelijke voorzichtigheid niet anders dan prijzen. Maar toch zal de huisarts (let wel: ik zeg: de huisarts en niet een andere, controleerend arts, die die Mevrouw zich zou kunnen kiezen) op die vraag geen antwoord mogen geven, óók niet al zou hij weten, dat die sollicitante een gevaarlijke, open longtuberculose had!

LITERATUUR EN KUNST

Die Afrikaanse Psalmboek.

Eindelijk ligt het voor ons, het simpele zwart-gebonden boekje.

Jaren is er aan gewerkt. Duizenden hebben er in steeds groeiende spanning naar verlangd.

Het is het boekje met het volgende titelblad:

DIE BERYMDE PSALMS

In gebruik by die drie Hollandse (Afrikaanse) Kerke in Suid-Afrika, t.w. die Geref. Gereformeerde Nederduits-Gereformeerde, die Gereformeerde en die Nederduits-Hervormde Kerke,

en die bundeltje „Enige Gesange”.

Uitgegeve deur die S. A. Bybelvereniging, Kerkstraat 9, Kaapstad.

Nasionale Pers Bepers, Kaapstad, 1937.

Met ontroering en eerbied bladert men in het tweede groote levenswerk van Totius! Kerst een Bijbelvertaling, nu het Psalmboek. Wie zal ooit de enorme betekenis van dit machtige twee-eenige werk van den bescheiden dichter-theoloog kunnen nagaan?

In duizenden en duizenden exemplaren is de bijbel-vertaling reeds in Zuid-Afrika verspreid. Nooit heeft het Britsch- en Buitenlandsch Bijbelgenootschap een zoo overweldigenden verkoop van een van zijn uitgaven beleefd.

Nu hooren de Zuid-Afrikaners hun God in hun eigen taal spreken. Maar — ze mogen en kunnen nu bovendien hun God ook in eigen taal toezingen en loven.

Een zeldzame bekoring gaat van deze psalmen uit. Ze zijn zoo eenvoudig, zoo zoet-vloeiend, zoo in-vroom, zoo zuiver. Met wat innige zorg is de inhoud der psalmen doordacht en vertolkt!

We willen verder liever niets meer over die psalmen zeggen; men moet ze zelf lezen, en vooral zingen! Hier volgen enkele. Men geniete... en koop en leze dan alles.

Psalm 5:1.

O HEER, neem my gebed ter ore!
Kan ek die klare woord nie spreek —
U weet wat in my woel en smeek;
My sugte, as spraak nog ongehoore,
Is nie verlore.

Psalm 42:1.

Soos 'n hert in dorre streke
Skreeuend dors na die genot
Van die helder waterbeke,
Skreeu my siel na U, o God!
Ja, my siel dors na die HEER,
Na die Lewensbron; wanneer
Sal 'k ná swerftog en bepoening,
God weer sien in klare aanskouing?

Dan moet hij b.v. maar zeggen: Mevrouw, ik zou u raden, wanneer u twijfelt, eischt u, dat dat meisje zich eerst aan een medische keuring onderwerpt door een arts van uw kens.

Dit zijn ook groote moeilijkheden; maar ik heb toch nog veel meer het oog op dat napraten na de eigenlijke visite. Dan beginnen ze: „Dokter, hoe gaat het toch wel met die en die? Wat heeft hij nou toch eigenlijk? Zou dat nou niet komen, omdat hij altijd zoo raar geleefd heeft? Daar hebt u toch zeker óók wel eens van gehoord?” En dan komt er dikwijls nog heel wat over zoo iemand. Dan vraag ik me wel eens af: waarom willen de menschen dat nu zoo graag van een dokter weten? Zouden zij het zelf zoo plezierig vinden, als een ander, misschien wel iemand, dien ze niet goed zetten kunnen, zich, via den dokter, eens in hun narigheid ging zitten verlustigen? En dan verder: wat heeft men er tenslotte aan? Er staat ook ergens, dat men zijns naasten eer en goed gerucht naar zijn vermogen moet helpen bevorderen. Let wel: goed gerucht en eer! Het lijkt wel eens, alsof die twee voor de gewone conversatie niet altijd interessant genoeg zijn!...

Een patiënt, die ook in dit opzicht zijn huisarts ten volle vertrouwt en kan vertrouwen (!), kan in zekeren zin alles aan zijn huisarts kwijt. Het is voor een mensch dikwijls toch al moeilijk eenigszins intiemere zaken aan een ander te moeten vertellen. Vele patiënten moeten daartoe eerst een volkomen natuurlijke weerstand overwinnen. De finesses van een bepaald ziektegeval krijgt ook de huisarts dikwijls pas eerst te hooren na diverse visites bij den patiënt afgelegd te hebben. En pas dan heeft de patiënt rust gekregen. Wat hij te zeggen had, zeggen móést, maar niet durfde zeggen, is hij nu kwijt aan een volkomen vertrouwd iemand. Hij heeft a.h.w. zijn bezwaren, zijn lichaamelijke en ook zoo dikwijls geestelijke moeilijkheden „opgebiecht”. Maar... hij doet dit nooit als hij zijn huisarts op dit punt van absolute geheimhouding niet volledig vertrouwen kan; en dan blijft die zieke met een deel, ja meestal met het belangrijkste deel van zijn zwaarigheden zitten. Hij durft, hij kan ze niet uiten. En wat is het gevolg?

Psalm 43:3.

Send, HEER, uit hemelse geweste
u lig en waarheid neer op my;
laat die my bring na Sions veste,
want daar is 'my die allerbeste,
waar ek, u woning ingelei,
my in u diens verby.

Psalm 51:1.

Ontferm, o God, ontferm U tog oor mij!
Ontsluit die bron van u barmhartighede;
Wis uit die smet wat kleef aan al my lede,
En maak my siel van sondeskuld weer vry!
Was my geheel tot my behoudenis,
Was weg tog, HEER, die skandvlek van die sonde,
Die kwaad wat my altyd voor oë is.
Hoe veel ek nou die brandpyn van my wondel!

Psalm 65:8, 9.

U kroon die jaar met ryke vrugte —
wie kan u seën belet?
U wolkewa trek deur die lugte,
sy spore drup van vel.
Die veld vang nou die reendruppel,
die weiding bly nie droog;
die heuwels, in hul blydschap, huppel
in groen gewaad omhoog.

Ons sien die kleinvee langs die hange
wat juigend veld-toe gaan;
ons hoor omlaag die windgesange
van hooggehalmd graan:
omlaag die dale, omhoog die rante,
ja alles jubel weer;
dit sing en roem van alle kante
die goedheid van die HEER.

Psalm 68:7.

Laat Basans hemelhoe rots
hom ophel in sy yd'le trots
met al sy bulle en berge;
wat spring jul, berge rug aan rug,
geweldig in die hoë lug
om Sions kruin te terge?
God self het hierdie berg begeer,
om daarin lig, in glans en eer,
volmaakter, skoner, witter
as sonneglans en sonneskoon
vir ewig by sy volk te woon
en voor hul oog te skitter.

Psalm 84:2.

Die mossie vind 'n huis, o HEER,
die swactjies lê in nessies neer;
en ek vind rus by u altare,
waar U vir my 'n woning maak
en U, my koning, my bewaak.
gedugte HEER der leerskare,
welsalig wie in u paleis
U altyddeur mag loof en prys!

Psalm 98:4.

Laat al die strome nou die hande
in jubel saamklap van omlaag;
laat die gebergtes langs hul wande
die juigtoon altyd verder draag.
Hij kom, die Regter van die volke,
omstraal deur reg en majesteit;
Hy span sy vierskaar in die wolke
en oordeel in regmatigheid.

Dat de arts, die eenige ervaring heeft, al gauw merkt: die man houdt nog iets achter; er zit meer achter dit ziektegeval dan zoo oppervlakkig wel schijnt. Maar die arts zal dat nooit te weten komen en daarom zal hij het gevoel krijgen en houden, dien patiënt eigenlijk maar half te behandelen. De huisarts houdt een onprettig gevoel, zijn goede stemming is weg, ook al doet hij schijnbaar nog zoo vriendelijk. En de patiënt? Die verkeert in een dergelijke positie. Hij slijkt wel het drankje en hij houdt wel diëet, maar omdat hij weet, wat hij aan zijn huisarts niet heeft kunnen vertellen, weet hij ook zeker, dat die dokter zijn ziektegeval niet geheel door kan hebben. En daarom weet hij heel goed, dat de diepste oorzaak van zijn klachten niet behandeld wordt. Ook hij is niet in de goede stemming. Zooals reeds eerder gezegd, de patiënt moet eigenlijk „geloof” hebben in zijn arts. Zulk een geloof kan, vooral wanneer het heel sterk is, wonderen verrichten. Daarvan zijn de sterkste voorbeelden bekend. Maar deze patiënt kan geen geloof in zijn dokter hebben, want de zoo essentiële factor van het volledig vertrouwen in hem ontbreekt.

Ten slotte wil ik u nog op een zeer belangrijk punt wijzen, dat met het voorgaande ten nauwste samenhangt. Die verhouding van wederzijdsch volkomen vertrouwen kan alleen tot stand komen als de patiënt vrij is, when hij als zijn arts zal kiezen. Kort gezegd komt dit dus neer op de „vrije artskenus”.

Die vrije artskenus is de laatste jaren een omstreken gebied geworden. Van verschillende zijden wendt men pogingen aan om die de wereld, althans Nederland uit te krijgen. De ziekenfondsen zouden goedkoop uitkomen als de vrije artskenus opgevoerd werd, voert men b.v. wel als argument aan. Ik vind dit eigenlijk geen argument. Het vermaterialiseert de verhouding van zieke tot arts op een verschrikkelijke wijze. Wie eenmaal heeft leeren inzien en aan den lijve ondervonden het groote voorrecht dat de vrije artskenus biedt, zal die niet spoedig meer willen missen, óók niet voor de macht van heel wat geld. Volledige vrije artskenus is er natuurlijk nooit. De artskenus

zal in ieder
Men is nu
waar men
gelegen p
een zieke
verbonden
is op deze
overgroot
toren), ge
dan de p
zijn keuze
menschen
wel iets k
behandele
de zieken
ziekenfon
liever der
hebben e
kenfonds
arisen aa
eens ver
dat aanta
zeker zo
Natuur
lieven va
van een
ver. Er z
ik kan g
looi, als
voor een
medicijne
hij, of: v
weten, o
ochtends
voor kle
schrijven
Maar da
aan de p
moeten c
zijn om
De rec
dokter z
even mo
geven, w
lieven hi